

12. máj 2010

Zdaňovanie miezd v OECD a na Slovensku v roku 2009

Pripravil: Ján Remeta

Daňovo-odvodové zaťaženie pri príjmoch zo zamestnania v minulom roku zaznamenalo mierny pokles takmer vo všetkých krajinách OECD (v 24 krajinách z 30). Pokles daňového zaťaženia bol výsledkom snáh jednotlivých vlád podporiť slabnúce ekonomiky v čase najhoršej ekonomickej recesie za posledné desaťročia. Otázkou však naďalej ostáva, či uvedený trend znižovania daňového zaťaženia bude pokračovať aj v nasledujúcom období, keďže verejné rozpočty všetkých členských krajín OECD v tomto roku čelia výzve nevyhnutnej konsolidácie. Medzi krajiny s najvyšším poklesom daňovo-odvodového zaťaženia v roku 2009 sa zaradila aj Slovenská republika, kde daňový klin u priemerného pracujúceho poklesol o 1,17 percentuálneho bodu v porovnaní s rokom 2008.

Dňa 10.5.2010 zverejnila OECD pravidelnú publikáciu „Taxing wages“ s podtitulom „Non-tax compulsory payments as an additional burden on labour income“, ktorá prezentuje detailný pohľad na medzinárodné porovnateľné informácie o výške daňovo-odvodového zaťaženia práce v rámci OECD, jeho štruktúru, ako aj trendy v jeho vývoji v rokoch 2000-2009. Publikácia zahŕňa údaje o daňovo-odvodovom zaťažení za všetkých 30 členských krajín OECD v období rokov 2000-2009, pričom za hlavný ukazovateľ na jeho meranie používa daňový klin. Špeciálnu pozornosť tohtoročné vydanie publikácie venuje aj „povinným nedaňovým platbám“, ktoré predstavujú dodatočné zaťaženie príjmov zo zamestnania a môžu viesť k zvyšovaniu celkových nákladov práce, či zaťaženia práce. Pre porovnateľnosť údajov sa používa jednotná definícia priemernej mzdy podľa odvetvovej klasifikácie ekonomických činností - OKEČ Rev. 3¹

Daňový klin (tax wedge) vyjadruje rozdiel medzi celkovými nákladmi práce zamestnávateľa a čistou mzdou vyplatenou zamestnancovi „na ruku“. Počíta sa ako suma odvodov na sociálne zabezpečenie platených zamestnancami ako aj zamestnávateľmi a dane z príjmu, ktorá sa zníži o rodinné príspevky (napr. o daňový bonus na dieťa), pričom je vyjadrený v percentách celkových nákladov práce zamestnávateľa. Tento ukazovateľ je možné sledovať u viacerých skupín zamestnancov v závislosti od výšky príjmu, počtu detí, rodinného stavu, či pracovného pomeru.

IFP v rámci pracovnej skupiny OECD, ktorá má okrem iného na starosti aj publikovanie štúdie „Taxing wages“ iniciovalo diskusiu o zahrnutí ďalších povinných nedaňových platieb do indikátora daňového klinu, ktorý nezahŕňa povinné príspevky mimo sektora verejnej správy (napr. príspevky do II. piliera, podrobnejšie informácie je možné nájsť v [komentári IFP 2008/07](#)). Po identifikovaní 21 krajín OECD, v ktorých existujú obdobné povinné nedaňové platby zvyšujúce daňovo-odvodové zaťaženie sa OECD rozhodla sledovať aj tzv. nedaňové indikátory. Jedným z takýchto ukazovateľov je aj tzv. **klin povinných platieb (average compulsory payment wedge)**, ktorý na rozdiel od daňového klinu berie do úvahy aj povinné nedaňové platby platené zamestnávateľom ako aj zamestnancom. Ďalšie nedaňové indikátory, ktoré budú pravidelne aktualizované je možné nájsť vo verejne prístupnej databáze na webovej stránke OECD (pre viac informácií pozri [Special Feature of Taxing Wages 2008-2009](#)).

Aj v roku 2009 daňový klin jednotlivca s príjmom na úrovni minimálnej mzdy prevyšoval hranicu 50% celkových nákladov práce v Belgicku, Maďarsku a Nemecku. Naopak v Mexiku, na Novom Zélande a v Kórei nedosiahol ani 20%. S daňovým klinom na úrovni 37,6% sa Slovensko nachádza veľmi mierne nad priemerom v OECD (36,5%). Výrazne nižšiemu daňovo-odvodovému zaťaženiu na Slovensku v roku 2009 v porovnaní s jednotlivcom čelila rodina (s výnimkou jednotlivca s dvoma deťmi). Typickým príkladom rodiny je rodina s dvoma deťmi a jedným pracujúcim rodičom, kde daňovo-odvodové zaťaženie dosiahlo úroveň 22,7%, čo je výrazne nižšie ako je priemer v rámci OECD (26,0%). Nasledujúca tabuľka umožňuje porovnanie zdaňovania miezd na Slovensku v roku 2009 prostredníctvom viacerých indikátorov daňového zaťaženia naprieč viacerými typmi zamestnancov v závislosti od výšky ich príjmu, rodinného stavu či počtu detí:

¹ Kalkulácia priemernej mzdy podľa tejto definície zahŕňa pracovníkov pracujúcich v ťažobnom priemysle, priemyselnej výrobe, stavebníctve, veľkoobchode a maloobchode, hotelierstve, doprave, finančnom sprostredkovaní, obchode z nehnuteľnosťami a pri výrobe a rozvoze elektriny, plynu a vody (netýka sa len sektorov A-B a L-Q podľa OKEČ).

*Taxing Wages 2008/2009
OECD, 10.5.2010*

Daňový klin

„Nedaňové indikátory“

*Celkové daňovo-odvodové
zaťaženie v OECD a v SR
v roku 2009*

Zdaňovanie miezd v roku 2009 (indikátory sú vyjadrené v %)

	J (67%)	J (100%)	J (167%)	J-2 (67%)	D-2 (100%,0%)	D-2 (100%,33%)	D-2 (100%,67%)	D (100%,33%)
Daňový klin								
Priemer OECD	32,5	36,4	41,1	16,9	26,0	28,2	31,3	33,2
Slovensko	34,3	37,6	40,1	21,2	22,7	26,5	31,1	33,1
Marginálny klin*								
Priemer OECD	43,0	45,9	48,0	45,9	45,6	44,9	46,6	44,6
Slovensko	44,4	44,4	42,8	44,4	31,4	44,4	44,4	44,4
Elasticita1**								
Priemer OECD	0,84	0,85	0,85	0,67	0,74	0,77	0,77	0,82
Slovensko	0,85	0,89	0,94	0,71	0,89	0,76	0,81	0,83
Elasticita2***								
Priemer OECD	0,84	0,85	0,88	0,66	0,74	0,76	0,77	0,82
Slovensko	0,85	0,89	0,96	0,71	0,89	0,76	0,81	0,83

šedá ukazuje horšie čísla ako je priemer OECD

* vyjadruje prírastok daňového klinu v prípade ak celkové náklady práce rástli marginálne

** percentuálny rast čistého príjmu zamestnanca pri zvýšení hrubej mzdy o 1%

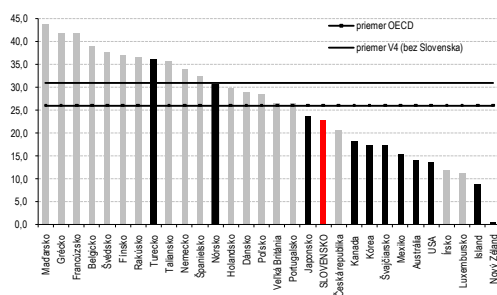
*** percentuálny rast čistého príjmu zamestnanca pri zvýšení ceny práce o 1%

Zdroj: OECD, J=jednotlivec, D=dvojica, počet detí, percentá v zátvorke vyjadrujú väzbu na priemernú mzdu zamestnanca podľa definície OECD

Protikrizové opatrenia a ich vplyv na daňové zaťaženie

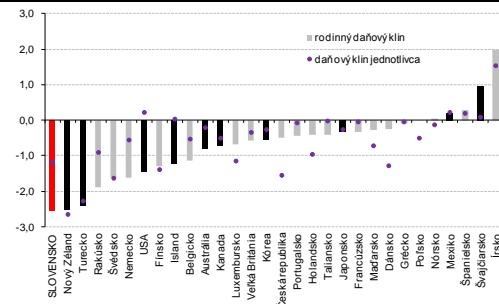
Jeden z najvýraznejších medziročných poklesov daňového klinu u jednotlivca na úrovni priemernej mzdy (o viac ako 1 p.b.) v roku 2009 bol zaznamenaný aj na Slovensku (1,17 p.b.), kde sa na znížení daňovo-odvodového zaťaženia prejavilo zvýšenie nezdaniteľnej časti základu dane (ďalej len „NČZD“, pre viac informácií pozri [komentár IFP 2009/3](#)). Zvýšenie nezdaniteľných častí prispelo zároveň k najvyššiemu poklesu daňového zaťaženia slovenskej rodiny² s jedným pracujúcim s príjmom na úrovni 100% priemernej mzdy a dvoma deťmi zo všetkých krajín OECD (-2,6 p.b.). Ešte výraznejší pokles bol zaznamenaný u rodiny s dvoma pracujúcimi (so mzdou na úrovni 100% a 33% priemernej mzdy) a dvoma deťmi, kde daňové zaťaženie vďaka zvýšeniu nezdaniteľných častí kleslo o 3,5 p.b. Pokles daňového klinu bol vo väčšine krajín OECD dôsledkom zníženia dane z príjmov, s výnimkou Českej republiky, Švédska, Fínska a Holandska, kde sa na znížení daňového klinu podieľalo zníženie odvodov.

Graf 1³: Daňové zaťaženie rodiny² v OECD v roku 2009 (% celkových nákladov práce)

Zdroj: OECD; Taxing Wages 2008/2009

Graf 2³: Medziročná zmena daňového zaťaženia rodiny² a jednotlivca v OECD v roku 2009 (v p. b.)

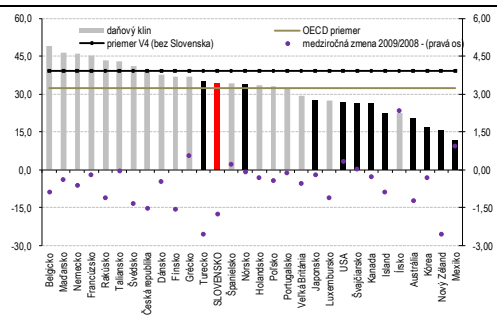

Zdroj: OECD; Taxing Wages 2008/2009

Zdaňovanie nízkoprijemných jednotlivcov

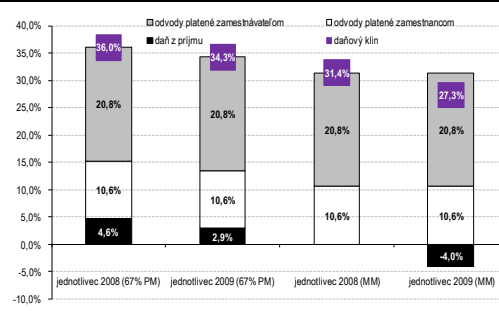
K zníženiu daňového zaťaženia nízkopriemových v roku 2009 prispelo zvýšenie NČZD, avšak najmä zavedenie zamestnaneckej prémie (ďalej len „ZP“). Pre potreby OECD sa za nízkopriemového považuje bezdetný jednotlivec zarábajúci 67% priemernej mzdy, ktorému zvýšenie NČZD v roku 2009 znížilo celkové daňové zaťaženie o 1,8 p.b. Naopak zavedenie ZP pomohlo najmä zamestnancom so mzdou okolo úrovne minimálnej mzdy, čo však predstavuje len približne 39% priemernej mzdy¹ a nie je tak predmetom analýz a výsledkov publikácie „Taxing wages“. Podľa prepočtov IFP však zavedenie ZP viedlo k zníženiu daňového klinu u jednotlivca so mzdou na úrovni minimálnej mzdy o 4 p.b.!

Graf 3³: Daňový klin jednotlivca na úrovni 67% priemernej mzdy (% hrubej mzdy)

Zdroj: OECD; Taxing Wages 2008/2009

Graf 4: Porovnanie daňového klinu jednotlivca s príjmom na úrovni 67% PM a MM⁴ (% cel. nákl. práce)

Zdroj: prepočty IFP

² Pre účely tohto materiálu sa rodinou rozumie rodina s jedným pracujúcim s príjmom na úrovni 100% priemernej mzdy a 2 deťmi.

³ Údaje v grafoch za členské krajiny OECD, ktoré zároveň nie sú členom EÚ sú zvýraznené čiernou farbou.

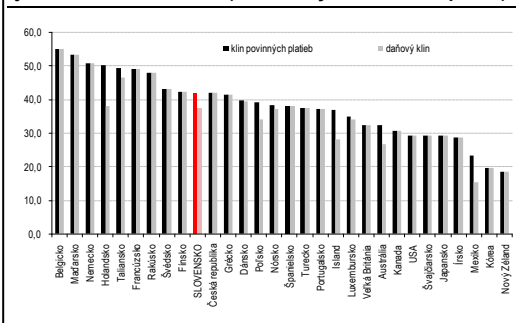
⁴ PM = priemerná mzda, MM = minimálna mzda

Na základe vyššie uvedených údajov je možné konštatovať, že cieľ zníženia daňovo-odvodového zaťaženia nízkoprijmových, ktoré je dlhodobým problémom Slovenska, bol naplnený zavedením zamestnaneckej prémie v roku 2009.

BOX 1: Povinné nedaňové platby

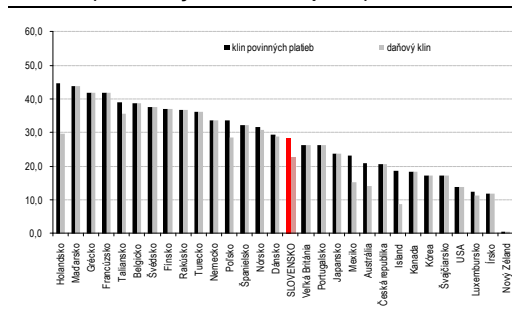
OECD sa pri rozhodovaní o tom čo je a čo nie je daň striktnie riadi definíciou daní - „daňou sú všetky povinné jednostranné platby (bez náhrady) realizované v prospech verejných rozpočtov“. Akékoľvek všeobecne aplikované platby s odplatom alebo bez odplaty v prospech súkromne spravovaných fondov, sociálnych agentúr a schém sociálneho poistenia mimo verejnej správy a do verejných podnikov sa považujú za povinné nedaňové platby, ktoré nie sú súčasťou kalkulácií daňových klinov a iných daňovo-odvodových indikátorov. Keďže uvedené platby sú povinné, bez možnosti vyhnúť sa im, a majú vplyv na rozhodnutia zamestnancov a zamestnávateľov na trhu práce, OECD sa im rozhodla venovať náležitú pozornosť (viď časť nedaňové indikátory). Na základe realizovaného prieskumu v rámci OECD bolo identifikovaných 21 krajín s týmito platbami, pričom len 11 z nich bolo zahrnutých do kalkulácií povinných nedaňových indikátorov. Vo väčšine prípadov ide o dôchodkové poistenie mimo sektora verejnej správy. V prípade Slovenska bol okrem príspevkov do II. piliera medzi povinné nedaňové platby zaradený aj povinný prídel zamestnávateľov do Sociálneho fondu, ktorý zvyšuje náklady práce zamestnávateľa. Nasledujúce grafy ilustrujú vplyv povinných nedaňových platieb:

Graf 5: Vplyv povinných nedaňových platieb, jednotlivec - 100% PM (% celkových nákladov práce)⁵

Zdroj: OECD; Taxing Wages 2008/2009

Graf 6: Vplyv povinných nedaňových platieb, rodina² (% celkových nákladov práce)⁵

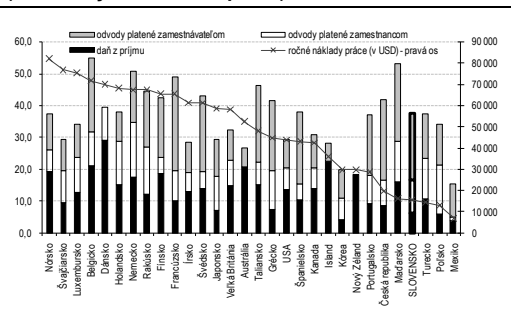

Zdroj: OECD; Taxing Wages 2008/2009

Medzinárodné porovnanie: Jednotlivec s príjmom na úrovni minimálnej mzdy

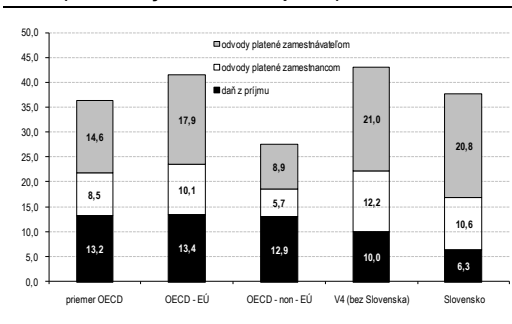
Nasledujúce grafy ilustrujú štruktúru daňového klinu v OECD a prezentujú jeho jednotlivé komponenty ako percento nákladov práce u jednotlivca so mzdou na úrovni priemerného príjmu v roku 2009. Celkové náklady práce sú z dôvodu vzájomnej porovnateľnosti vyjadrené v amerických dolároch. Pomer dane z príjmu na celkových nákladoch práce v jednotlivých krajinách OECD sa pohybuje v intervale od 3,5% percenta v Mexiku až po 29,1% v Dánsku. Z publikovaných údajov je zjavné, že proporcia odvodov na sociálne zabezpečenie platených tak zamestnávateľmi ako aj zamestnancami sa v jednotlivých krajinách OECD výrazne líši. Výnimku tvorí len Nový Zéland, Dánsko, Austrália a čiastočne aj Island, kde sa odvody na sociálne zabezpečenie neplatia resp. sa na nich zamestnanci alebo zamestnávateľia podieľajú len v malej miere.

Graf 7: Štruktúra daňového klinu v OECD v roku 2009 (% celkových nákladov práce)⁶

Zdroj: OECD; Taxing Wages 2008/2009

Graf 8: Štruktúra daňového klinu v OECD a V4 v roku 2009 (% celkových nákladov práce)

Zdroj: OECD; Taxing Wages 2008/2009

Pri detailnejšom pohľade na štruktúru daňového klinu je možné pozorovať, že Slovensko vďaka daňovej reforme uskutočnenej v roku 2004 a legislatívnym úpravám z roku 2009 (zvýšenie NČZD) dosahuje v súčasnosti veľmi nízku zaťaženosť miezd daňou z príjmu. Miera tejto záťaže (6,3% u jednotlivca) je menej než polovičná v porovnaní s priemerom OECD (13,2%).

⁵ Celkové náklady práce v prípade klinu povinných platieb sú navýšené o povinné nedaňové platby.

⁶ Celkové náklady práce sú vyjadrené v USD na základe prepočtu podľa priemerného výmenného kurzu.

Naopak rezervy však naďalej existujú v prípade odvodového zaťaženia zamestnávateľov, ktoré je naďalej jedno z najvyšších v rámci OECD. Napriek skutočnosti, že **slovenskí zamestnávatelia veľkú časť nákladov práce znášajú vo forme vysokých odvodov, ich celkové náklady práce⁶ sú štvrté najnižšie v OECD** (Slovensko 15 645, priemer OECD 47 850), pričom sú zároveň nižšie než je aj priemer ostatných štátov V4 (16 301).

V rámci krajín OECD je od roku 2000 badateľný všeobecný sklon k znižovaniu daňového zaťaženia, čo dokumentujú aj viaceré indikátory daňovo-odvodového zaťaženia. Porovnaním daňového zaťaženia zamestnancov so mzdou na úrovni 67% priemernej mzdy a 167% priemernej mzdy vo všetkých krajinách OECD dospejeme k záveru, že nízkopríjmoví zamestnanci platia efektívne menšiu daň než vysokopríjmoví, z čoho vyplýva, že **všetky daňové systémy v krajinách OECD sú viac-menej progresívne⁷**. Progresivitu tzv. rovnej dane na Slovensku spôsobuje s rastom príjmov klesajúca nezdaniteľná časť základu dane. Ak by sme sa pozreli aj na úroveň okolo minimálnej mzdy zavedenie zamestnaneckej prémie v roku 2009 ešte väčšmi zvýšilo progresivitu nášho daňového systému.

Obdobným porovnaním situácie v roku 2000 a 2009 dospejeme k ďalšiemu záveru a to, že **progresivita daňových systémov sa v roku 2009 oproti roku 2000 mierne zvýšila** (v OECD v roku 2000 jednotlivec so mzdou na úrovni 67% priemernej mzdy čelil daňovému zaťaženiu vo výške 52% daňového zaťaženia jednotlivca s príjmom na úrovni 167% priemernej mzdy, pričom v roku 2009 to bolo už len 48%). Pri pohľade na tieto údaje za Slovensko je možné pozorovať rovnaký hoci pomalší trend. V roku 2000 jednotlivec so mzdou na úrovni 67% priemernej mzdy na Slovensku čelil daňovému zaťaženiu vo výške 48,2% daňového zaťaženia jednotlivca s príjmom na úrovni 167% priemernej mzdy, pričom v roku 2008 to bolo 47,7%. **Výrazne k zvýšeniu progresivity podľa tohto ukazovateľa prispelo zvýšenie nezdaniteľnej časti základu dane v roku 2009, čo viedlo k skutočnosti, že jednotlivec so mzdou na úrovni 67% priemernej mzdy na Slovensku čelil v roku 2009 daňovému zaťaženiu vo výške len 32,0% (-15 p.b. oproti roku 2008) daňového zaťaženia jednotlivca s príjmom na úrovni 167% priemernej mzdy.**

Za obdobie posledných 9 rokov v OECD je možné v priemere pozorovať vyššiu **podporu rodín v porovnaní s jednotlivcami** (priemerné úspory, vyjadrené ako rozdiel medzi daňovými klinmi jednotlivca a rodiny v rokoch 2000 a 2009, z ktorých má úžitok rodina vzrástli mierne o 1 percentuálny bod). Najvýraznejšia podpora rodín v porovnaní s jednotlivcami bola zaznamenaná na Novom Zélande, kde úspory rodiny v období rokov 2000-2009 vzrástli o 12 p.b. (z 5,8 v roku 2000 na 17,8 v roku 2009). Rovnaký trend v tomto období je možné pozorovať aj na Slovensku, kde boli prijaté niektoré daňové opatrenia cielené na podporu rodiny - daňový bonus, NČZD na manželku. Uvedené opatrenia viedli **k zvýšeniu úspor rodiny v sledovanom období o 3.6 p.b. (z úrovne 11,3 v roku 2000 na úroveň 14,9 v roku 2009), z čoho 1.4 p.b. je možné pripísať na vrub zvýšenia nezdaniteľných častí základu dane v roku 2009.**

⁷ Na porovnanie a posúdenie vývoja progresivity daňových systémov bolo použité porovnanie daňového zaťaženia zamestnancov so mzdou na úrovni 67% priemernej mzdy a 167% priemernej mzdy, keďže uvedený spôsob preferuje aj OECD.